

Böyük siyasətə qayıdışın Naxçıvan xronikası

Heydər Əliyevin həyatının Naxçıvan dövrünün xronikası müxtər Respublikanın rəsmi ictimai-siyasi qəzeti olan “Şərq qapısı”nın səhifələrində geniş yer tutur. O zaman bu diyarda nəşr olunmuş yerli həmkarlar ittifaqının “Ağrıdağ” və xalq hərəkatının “Varlıq” qəzetləri də ulu öndərin Naxçıvana gelişini, keçirdiyi görüşləri və siyasi fəaliyyətini ətraflı işıqlandırır.

Naxçıvanda 1921-ci ilin noyabrından nəşrə başlamış “Şərq qapısı” qəzeti Muxtar Respublikanın aparıcı mətbu nəşri olmaqla, bu qədim diyarın XX əsr tarixinin ən mükəmməl salnaməsini yaratdığı kimi, ümummilli lider Heydər Əliyevin Naxçıvanda xilaskarlıq missiyasının əhatəli mənzərəsi də onun bu dövrdə işıq üzü görmüş saylarında şərəfli bir tarixə çevrilib. Qəzetin 75 illik yubileyi münasibətilə Naxçıvan MR Ali Məclisinin redaksiyaya göndərdiyi təbrik məktubunda bu barədə deyilir: “1991–1993-cü illərdə Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin Sədri işləyən möhtərəm Heydər Əliyevin şəxsiyyəti və fəaliyyəti ətrafında Azərbaycan Respublikasına o zaman rəhbərlik etmiş şəxslərin yaratdıqları sərt informasiya blokadasının yarılmasında “Şərq qapısı” qəzeti xüsusi rol oynamışdır”.

“Şərq qapısı” üçün bu mövqə hec də yenilik deyildi. Ötən əsrin 80–90-cü illərindən başlayaraq bu vilayət qəzeti ölkəmizdə müstəqillik ideyalarının təşəkkülü və yayılması ilə bağlı fəal mübarizə aparıb. 1990-cı ilin 20 Yanvarında Naxçıvan Muxtar Respublikasının Ali Soveti torpaqlarımıza erməni təcavüzü ilə bağlı ədalətsizliklərə etiraz olaraq diyarın sovet imperiyasının tərkibindən çıxması haqqında deklarativ qərar qəbul edən zaman “Şərq qapısı” həmin ağır və mürəkkəb zamanda “partiya-sovet” mövqeyinə zidd 7 “müstəqil” nömrə buraxmış, imperiya əsarətinə müqaviməti və xalqın etirazını əks etdirmişdi.

Bu ənənə və məslək yoluna sadıq qalan qəzet böyük siyasətçi Heydər Əliyevin Naxçıvana dönüb burada siyasi reabilitasiya keçməsi dövründə ümummilli liderə sədaqət məsələsində ölkə mətbuatına nümunə oldu. Naxçıvanın baş qəzeti respublikanın partiya-sovet mətbuat orqanları sırasında ilk olaraq öz səhifələrində dünya şöhrətli siyasətçi və dövlət xadiməne layiq olan tribuna verdi.

Muxtar respublika mətbuatının tədqiqatçısı Sürə Seyidin yazdığı kimi, “Şərq qapısı” qəzeti Heydər Əliyevin Naxçıvandakı həyat və fəaliyyətinin güzgüsü olmaqla, onun müharibə şəraitində, blokadanın yaratdığı ağır sosial-iqtisadi durumda həyata keçirdiyi xilaskarlıq missiyasının xronikasını yaradıb. Bütün bunlarla yanaşı, Heydər Əliyevin Azərbaycan rəhbərliyənə qayıdışına zəmin yaradan ümumxalq çağırış və tələbləri də muxtar respublikaya və ölkəyə “Şərq qapısı” qəzeti vasitəsilə yayılıb.

“Daha susa bilməzdim...”

Dünya siyasətinin nəhəngi Heydər Əliyev doğulduğu torpağa döndəndən 2 gün sonra “Şərq qapısı” qəzeti ümummilli liderlə əlaqə yaradıb ondan müsahibə

bə almışdı. Qəzetin əməkdaşı Möhsün Möhsünovun ulu öndərlə bu müsahibəsi qəzetin 26 iyul 1990-cı il tarixli sayında “Daha susa bilməzdim...” adı ilə çap olunmuş, ölkədə və ondan kənar da əks-səda doğurmuşdu.

Yeri gəlmişkən, qeyd edim ki, Naxçıvanda “Azərinform”un (indiki AZƏRTAC) müxbiri kimi çalışdığım 1990–1991-ci illər mənə təkə Naxçıvanı yox, həm də bu qədim diyarın onlarca dəyərli və dəyənətli ziyalıları da tanıtdı. Bu sırada yaddaşımda silinməz xatirələri ilə qalan Möhsün Möhsünov publisistik məharəti, satirik qələmi və yazı üslubu ilə başqalarından fərqləndiyi kimi, müsahiblərinə münasibətdə də ciddi bir adam idi. Arada xeyli yaş fərqi olsa da, ünsiyyətimiz alınmış, ulu öndər Heydər Əliyevlə keçirilən ilk görüşlərin iştirakçısı olmuşduq. O görüşləri ulu öndərin Möhsün müəlliminə, eləcə də mətbuata dəyər və hörmətinin ifadəsi kimi xatırlayıram.

Mətbuat tədqiqatçılarının Heydər Əliyevin vətənə qayıdışından sonra partiya-sovet mətbuatında dərc olunmuş ilk müsahibəsini Möhsün müəllim oxuculara belə təqdim etmişdi: “Söhbətə başlamazdan əvvəl bildirmək istəyirəm ki, Heydər Əliyev doğma Naxçıvan torpağında bacısının mənzilində yaşayır. Gözlə, səliqəli həyətdə Heydər Əliyevlə görüşə onun dostları, qohumları, pərəstişkarları gəlirdilər. O, bizimlə çox səmimi və mehriban görüşdü. Onu da deyim ki, gəldiyi günə nisbətən özünü daha gümrə hiss edir. Çöhrəsində bir nikbinlik, xoş əhval-ruhiyyə var. Sadə yarımqol köynək geymişdi. Naxçıvanla bağlı əhvalatları şirin yumurta söyləyir. O danışıqca bu böyük insanın dərin, möhkəm hafizəsinə həsəd aparmalı olursan. Özümü təqdim etdim, yarızarafat, yarığırçək dedi: Bir şərtlə müsahibə verərəm ki, olduğu kimi dərc edəsiniz. Mən razılaşdım”.

Müsahibədə müxbirin suallarına ətraflı cavab verən böyük siyasətçi dövrün siyasi gedişlərini uzaqgörənliklə dəyərləndirirdi: “Bir baxın, artıq altıncı ildir ki, keçmiş amansız surətdə söyürük. Altıncı ildir ki, ölkəmiz iqtisadi və siyasi cəhətdən dağılır. Bütün bu dövrlərdə bizə vədlər “yedirdirlər”, nə bilim bu yeni mərhələdir, bu dönüş mərhələsidir, bu kəskin dönüşdür və i.a. Axı, nə qədər mərhələ ola bilər? Buna görə də belə hesab edirəm ki, indi hər bir adama, hər bir xalqa, hər bir siyasi təşkilata və siyasi qüvvəyə öz taleyini müstəqil müəyyən etmək imkanı verilməlidir. Bugünkü fikrim budur”.

Kifayət qədər əhatəli bir müsahibədə bu cavabları ilə Heydər Əliyev siyasət meydanında yeni olmadığını sübut etmiş və xalqın azadlıq mübarizəsini dəstəkləmişdi. Bütün şüurlu həyatını xalqına həsr edən ulu öndər müxbirin “Bu məqamda

sizin özünüze ən başlıca sualınız nə olardı?” sorğusuna cavabında söyləmişdi: “Soruşardım ki, ay Əliyev, bəzi adamları niyə yaxşı tanımamısan?”. Bu sözlər ulu öndərin ünvanına söylənilən şər və böhtanlara, onu doğma məmləkətinə həsrət qoymaq istəyənlərə ən tutarlı cavabı olmuşdu.

“Şərq qapısı”nın dərc etdiyi digər bir yazıda – publisist və şair Zeynal Vəfanın “Şəxsiyyət” məqaləsində müstəqil ölkədə keçiriləcək prezident seçkiləri ərəfsində ağır böhrandan xilas yolunun Heydər Əliyev fenomeni və Heydər Əliyev şəxsiyyəti ilə bağlı olduğu aydın və qətiyyətlə bildirilmişdi: “Əgər o şəxs faciələrimizi doğuran səbəbləri aşkarlayıb bizi boğazadək batdıqımız böhran bataqlığından çəkib çıxara biləcəksə, bakirəliyi tapdalanmış qızlarımızın, başları kəsilmiş ağsaqqallarımızın, tonqallarda yandırılmış körpələrimizin intiqamını almaq üçün öz polad yumruğunu günahsız xalqımızı qızıl xəzinələri üstə dilənçi kökünə salmış acgöz Azərbaycan mafiyasının təpəsində Koroğlu gürzünə çevirə biləcəksə, buyursun...Bunun üçün qüdrətli şəxsiyyət olmaq gerəkdir. Belə bir şəxsiyyət isə 7 milyonun içində hələlik bir nəfərdir, təkə bir nəfər: Heydər Əliyev!”

“Azərbaycan sizin sözünüzü gözləyir”

Çox keçmədi ki, “Şərq qapısı” qəzetində respublika ziyalılarının Heydər Əliyevə “Azərbaycan sizin sözünüzü gözləyir” başlıqlı müraciəti dərc olundu. Bu tarixi çağırış ölkənin həyatında dönüş nöqtəsi oldu. Müraciətdə deyilirdi: “Möhtərəm Heydər bəy! İndiki vəziyyətdə bu çətin, məsuliyyətli işi respublikada öz üzərinə götürməyə qadir yeganə şəxs sizsiniz!...Yaratmaq istədiyimiz Yeni Azərbaycan Partiyasının bu gün rəhbərlik etməyə qadir olan yeganə şəxs Siz ola bilərsiniz. Yalnız bu halda yaranmaqda olan partiya öz qarşısına qoyduğu məqsədə çatır, respublikanın bütün zümrələrindən olan xalq kütlələrini öz ətrafında birləşdirərək Azərbaycanın siyasi-iqtisadi həyatında mövcud olan boş-

luğu doldurur, dövlət quruculuğu işlərinə öz layiqli töhfəsini verə bilər”.

Qəzetin ele həmin sayında müraciətə cavab olaraq dərc olunmuş ümummilli lider Heydər Əliyevin “Yeni, müstəqil Azərbaycan uğrunda” başlıqlı məktubunu müstəqil Azərbaycanın xilas yolunda ilk addım kimi də dəyərləndirmək olar. Tarixi reallıqlar sübut etdi ki, Azərbaycan tarixində yeni bir siyasi qüvvənin – Yeni Azərbaycan Partiyasının yaradılmasına Heydər Əliyevin razılıq verməsi və 1992-ci il noyabr ayının 21-də Naxçıvan şəhərində partiyanın təsis konfransının keçirilməsi zamanın təxirəsalınmaz tələbinin cavablandırılması olmuşdu.

O dövrdə ulu öndərin siyasi fəaliyyətə başlaması ilə bağlı qəzetin dərc etdiyi məqalə və xəbərlərdə ümummilli liderin start verdiyi xilaskarlıq missiyasının gedişini əks etdirilirdi. “Şərq qapısı” qəzetində dərc edilmiş başqa bir müsahibədə böyük rəhbər müxbirin “Heydər bəy, bir insan kimi həyatınız üçün yaranmış təhlükədən qorxmursunuzmu?” sualına cavabında bildirmişdi: “Xeyr, Sizə bunu tam səmimiyyətlə deyirəm. Mən nə hədələrdən, nə də rəzil niyyətlərdən qorxmuram. Mən çoxdan siyasətçiyəm. Siyasi həyatda belə hallar da olur. Ümidvaram ki, bu niyyət sahibləri haqq yoluna qayıdacaqlar. Tarixin bizə demokratik və əsl hüquqi bir cəmiyyət qurmağa imkan verdiyi bir dövrdə siyasi mübarizənin yalnız mədəni üsullarından istifadə edilməlidir. Ağılın və zəhnin gücü, professionallıq və nəhayət, müdriklik siyasi mübarizənin əsas vasitələri olmalıdır”.

Bütün siyasi fəaliyyəti dövründə ağılın və zəkanın gücünə inanan böyük siyasətçi Naxçıvan dövrü siyasi fəaliyyətində də Azərbaycanın işıqlı və xoşbəxt gələcəyi uğrunda mübarizəni özünün həyat amalına çevirmişdi. Kommunist rəhbərlərin uydurduğu “Heydər Əliyev Naxçıvandakı fəaliyyəti ilə Azərbaycanı parçalayır” kimi böhtanları mətbuatda yayın adamlara isə onun cavabı həmişə birmənalı olmuşdu. O dönmədə respublika mətbuatında nəinki çıxışlarına, hətta adının çəkilməsinə belə qadağalar qoyulmuş Heydər Əliyevə “Şərq qapısı” qəzeti geniş və

mötəbər tribuna olmuşdu.

Muxtar Respublikaya rəhbərliyi zamanı Naxçıvan gəncləri ilə görüşündə: “Mənim başlıca arzum Azərbaycanı siyasi və iqtisadi cəhətdən müstəqil, demokratik respublika kimi görməkdir”, Naxçıvan şəhər Şəhidlər Xiyabanında keçirilən mitinqdəki çıxışında: “Dünən Bakıda, Azadlıq meydanında keçirilən mitinqdə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti Əbülfəz Elçibəy xalqı, milləti birliyə, həmrəyliyə çağırırdı. Biz bu çağırışa bir nəfər kimi səs veririk, xalqımızın birliyi üçün əlimizdən gələni edəcəyik” kimi bəyanatları ilə ulu öndər müstəqil Azərbaycan uğrunda mübarizəsinin də məram və hədəfini bəyan edirdi.

“Nezavisimaya qazeta”nın müxbiri bir az da qalmaqal yarada bilən “Prezident Ə.Elçibəy açıq çıxışlarında İrənin daxili və xarici siyasətini tənqid etmişdir. Eyni zamanda Naxçıvan rəhbərliyi İrənlə fəal əməkdaşlıq edir. Bakının və Naxçıvanın xarici siyasətə müxtəlif mövqelərdən yanaşmasından nə danışmaq olar?” sualına da ulu öndər böyük siyasət qrossmeysteri kimi cavab vermişdi: “Mən bu sualın məzmunu ilə tam razı deyiləm. Naxçıvanın heç bir müstəqil xarici siyasəti ola bilməz. Azərbaycan qonşu ölkələrlə yalnız xoş münasibət yaratmağa çalışmalıdır. Bu hər bir dövlətin xarici siyasətinin əsas qanunudur. Naxçıvana gəldikdə isə, biz 6 aydır ki, blokadadayıq. Belə ağır şəraitdə biz böhran vəziyyətindən həmsərhəd İrən və Türkiyə ilə iqtisadi əlaqələr hesabına çıxırıq. Zənnimcə, bizim bu əlaqələrimiz Azərbaycanın xarici siyasətinə zərər qədar də zidd deyil. İrən və Türkiyə ilə səmimi qonşuluq münasibəti Azərbaycana yalnız xeyir gətirə bilər”.

“Nezavisimaya qazeta”nın dərc etdiyi “Nə hədələrdən, nə rəzil niyyətlərdən qorxuram” adlı həmin müsahibədə səslənən bu fikirlər Heydər Əliyev fenomeninin Azərbaycanın müstəqilliyinin qorunub saxlanması uğrunda mübarizəsinin mahiyyətini əks etdirirdi.